

Indeks Nordland 2004

Nordlands økonomi og samfunnsutvikling

Nordland - Mulighetens region

Kjære leser,

Det er en glede å presentere Indeks Nordland 2004 (IN). IN er et resultat av en samlet innsats fra Nordland Fylkeskommune, Innovasjon Nordland, Næringslivets hovedorganisasjon Nordland og Kunnskapsparken Bodø. Det er et verktøy ment å gi innsikt og forståelse for hvordan Nordland som region endres, samt måle utviklingen i Nordland sammenlignet med Norge. Indeksen omfatter de sentrale områdene; næringslivets økonomiske resultater, eksport fra fylket, tilgang på nye bedrifter, jobbskaping og velstandsutvikling.

Nordland har fra slutten av 2002 og frem til starten av 2004 opplevd en periode med svake konjunkturer og svak vekst. Bedriftenes omsetning har kun vokst med 0,8 %, og det har vært betydelige tap av jobber i fiskeindustri og oppdrett, innen industrien, samt varehandel.

Vekst i tjenestesektoren og eiendom har sammen med vekst i offentlig service klart å opprettholde sysselsettingen i Nordland.

Denne utgaven av IN viser at bedriftene skaper alt for få jobber til unge og høyt utdannede. Denne gruppen er bærebjelken for fremtiden.

Bedriftene er nå på vei inn i bedre konjunkturer. Samtidig ser vi også konturer av fremtidens næringsstruktur i Nordland. Arbeidsstokken arbeider i større grad som konsulenter, ingeniører, renholdere, IT, drive utleie av utstyr og arbeidskraft, samt jobbe med omsorg og helse. På samme tid gir nå satsingen på Universitetet i Bodø og Høgskolene i fylket resultater i form av nye mastergrader og økt kompetansenivå.

I takt med at den nye strukturen tar form har bedriftene i Nordland flere store utfordringer i årene som kommer. Bedriftene har store muligheter for vekst og utvikling regionalt, nasjonalt og internasjonalt hvis det nå satses sterkere på kompetanse og høyt utdannet arbeidskraft. Denne utgaven av IN viser at bedriftene skaper i alt for liten grad jobber til de unge og høyt utdannede. Denne gruppen er bærebjelken for økonomien i fremtiden.. Skal bedriftene i Nordland klare å rekruttere arbeidskraft til de jobbene bedriftene skal leve av i fremtiden, må det i langt større grad være vilje til å satse på denne gruppen. I dag er det svært vanskelig for unge produktive mennesker i alderen mellom 20 og 30 år å finne jobb i Nordland. Det må være en klar målsetting at høyt utdannet og høyt lønnet arbeidskraft skal bli en større del av vår arbeidsstokk, og bidra til å profesjonalisere bedriftene våre.

Nordlandsbedriftenes andre viktige utfordring er å oppnå økt lønnsomhet, og takle de stadig større kravene til effektiv og profesjonell drift. Analysen i denne indeksen viser at vi ikke er raske nok i omstillingen av bedriftene, og dermed faller lønnsomheten i våre bedrifter raskere, og forblir lavere enn i resten av landet. Vi er gode på å skape volum, men lønnsomheten svikter og dermed attraktiviteten av investeringer i våre bedrifter. Insentivet for økt fokus på lønnsomhet er stort. En bedring av driftresultatet på 1% i gjennomsnitt betyr 700 millioner i økt overskudd.

Eksport er vår store suksesshistorie. Det er nå metallindustrien som opplever rekordstor eksport målt i kroner. Vi eksporterer metaller og fisk for omlag 41.000 kroner pr. innbygger.

Edvin Kaski
Leder styringsgruppen Indeks Nordland
Direktør Innovasjon Nordland

Kurt Jessen Johansson
Direktør NHO Nordland

Jørn Sørvig
Avdelingsleder Næringsavdelingen
Nordland Fylkeskommune

Svenn Are Jenssen
Direktør Kunnskapsparken Bodø

Erlend Bullvåg
Prosjektleder
Kunnskapsparken Bodø
Handelshøgskolen i Bodø

Nordland - Mulighetens region

Hva er Nordland?

Nordland fylke er Norges nest største fylke med et areal på 38 456 km² og rundt 237 000 innbyggere. Fylket består fra 1. januar 2005 av 44 kommuner.

Nordland grenser til Nord-Trøndelag i sør og Troms i nord. Nordland har sitt administrasjonssenter i Bodø, som er fylkets største by med 42 745 innbyggere. Nordland har landets lengste kystlinje, noe som har satt sitt preg på tradisjoner og kultur.

Hva er en indeks?

En indeks måler den relative verdien i forhold til et startpunkt. Eksempel på dette er omsetningen som i 1997 var 100, men som i 2003 har vokst til 165 % av omsetningen i 1997. Dette betyr at inntektene er 65 % høyere i 2003 enn i 1997. Dersom indeksen hadde vært under 100 ville dette betydd at inntekten hadde vært lavere enn de var i 1997.

Hva er næringslivets omsetning?

Omsetning er summen av bedriftenes årlige driftsinntekter. Dette inkluderer ikke ekstraordinære inntekter og kapitalinntekter som f.eks. renteinntekter, inntekter fra salg av virksomhet osv.

Hva er resultatgrad?

I Indeks Nordland er resultatgraden definert som den andelen driftsresultatet utgjør av driftsinntektene. Resultatgrad er lønnsomheten av driften uten finansinntekter eller finanskostnader.

Hva er soliditet?

Soliditet er et uttrykk for egenkapitalens andel av totalkapitalen i bedriftene. Soliditeten forteller med andre ord hvor mye av verdiene i et selskap som er finansiert med egne midler. Begrepet kapitalfundament er også brukt.

Hva er rentabilitet?

Rentabilitet er avkastningen på den totale kapitalen i bedriftene. Bedriftens totale verdier er en sum av innsatsen som eiere, banker, det offentlige og andre aktører i samfunnet har i selskapet. Siden det er avkastning til alle med interesser i selskaper man måler (eiere, kreditorer), blir nøkkeltallet regnet ut fra driftsresultat pluss finansinntekter. Det er med andre ord hva samfunnet som helhet får igjen.

Hva er konkurransekursindeksen?

Konkurransekursindeksen er et mål på kronens verdi sett i forhold til våre handelspartners valutaer. Sammenligningen blir tatt på bakgrunn av en vektning i følge OECDs konkurransevekter og justert en gang i året. Utgangspunktet for indeksen er valutasisuasjonen i 1990. 100 gjenspeiler dermed kronens forhold til våre handelspartners valutaer 1. januar 1990. Desto høyere indeksen er, desto gunstigere er det for eksportindustrien. Dette gjør at vi får mer for salg i utenlandsk valuta. Se mer på Norges Banks sider, www.norgesbank.no.

Innhold Indeks Nordland 2004:

Nordland mulighetens region	Side 1
Oppsummering	Side 3
NÆRINGSLIVETS PRESTASJONER	
Nordlands økonomi i forhold til norsk økonomi	Side 5
Omsetning	Side 7
Resultat og avkastning på kapital	Side 9
Hvordan er kapitalfundamentet for bedriftene i Nordland	Side 11
EKSPORT	Side 13
NÆRINGSLIVETS PRESTASJONER	
Nyetableringer	Side 14
Næringslivets forventninger til 2004 og 2005	Side 16
SAMFUNNSLIV	
Syssetsetting	Side 18
Befolkning i Nordland	Side 21
Lønnsnivå	Side 22
Arbeidsmarkedet i Nordland	Side 23
FIGURBANK	Side 24

Oppsummering

Omsetning

Omsetningen i Nordland øker raskere enn i Norge.

Det er industrien som bidrar mest til dette.

Resultat og lønnsomhet

Driftsresultatene øker i Norge siste år, mens nordlandsbedriftene opplever betydelige fall i resultatene.

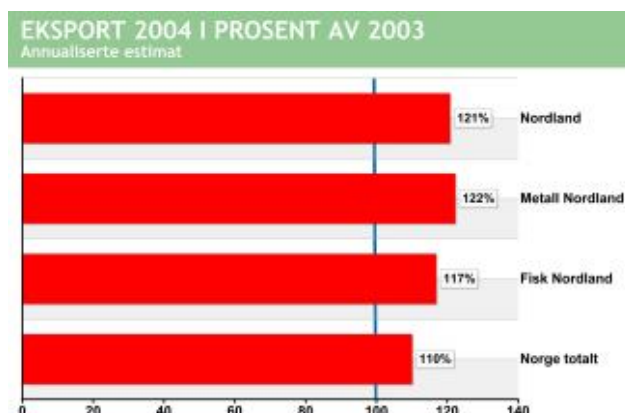
Relativt til Norge er det industrien som har størst lønnsomhetsutvikling.

Soliditet

Nordlandsbedriftene prioriterer oppbygging av egenkapital sterkt, og vil hvis utviklingen fortsetter, være på norsk nivå innen utgangen av 2005.

Eksport

Eksport er vår store suksess. Med en vekst på 18% fra 2003.

Oppsummering

Lønn

Lønnsdannelsen i Nordland er svakere enn nasjonalt. Vi tjener i gjennomsnitt kr. 32.000 mindre pr.år enn landsgjennomsnittet.

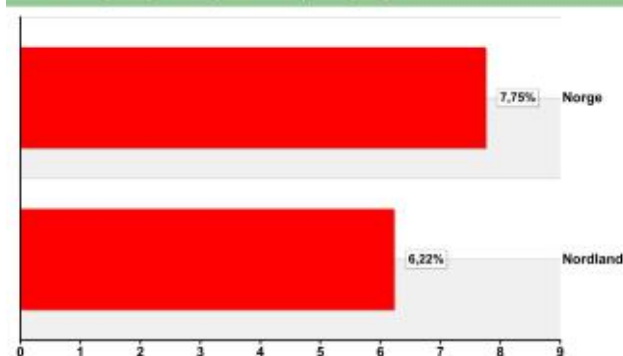
Sysselsetting

Stadig flere høyt utdannede unge blir tilgjengelig i arbeidsmarkedet i Nordland. Bedriftene må i langt større grad prioritere å sette denne kompetansen i arbeid.

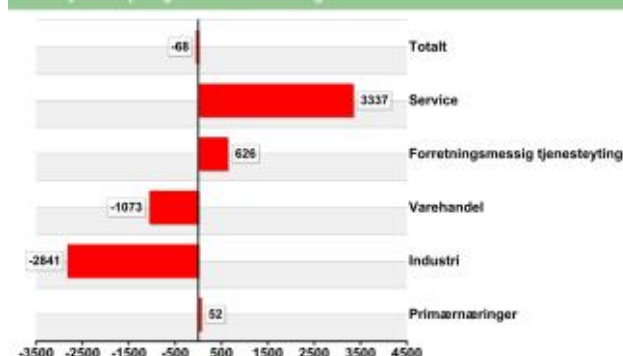
Befolkningsvekst

Nordland har økende lekkasjer til andre regioner av den mest kompetente arbeidskraften.

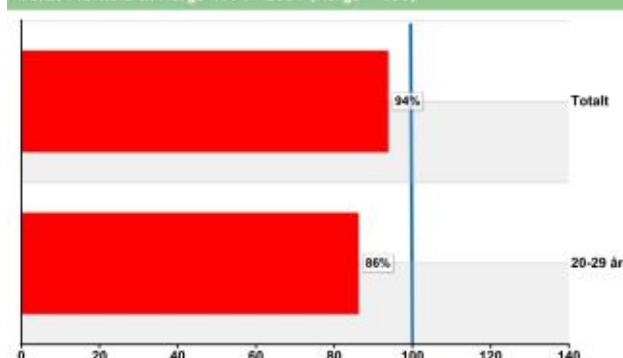
NOMINELL GJENNOMSNITTSLØNNSØKNING 2001 - 2002
Nordland og Norge - Ikke justert for prisstigning

ENDRING SYSSELSETTING 1998 - 2003
Netto jobbskaping etter hovednæring

NORLAND MOT NORGE, UTVIKLING BEFOLKNINGSVEKST
Vekst i forhold til Norge 1994 - 2004 (Norge = 100)

Nordlands økonomi i forhold til norsk økonomi

Nordlandsbedriftene har gjennomgått en lavkonjunktur i 2003. Først ved utgangen av 2003, og starten av 2004 er aktiviteten igjen økende. Vi har en omsetning i fylket på 69 milliarder. Dette utgjør en andel på 3,4 % av den norske økonomien, og er en økning på 0,8 % siden i 1997.

Vi vokser altså raskere i volum enn landet for øvrig.

Lønnsomheten er nå 4,1 % av driften sammenlignet med 5,7 % i Norge. Vi holder ikke tritt med Norge, og avstanden øker.

Soliditeten er økende i Nordland til 32,2 %, og 27 milliarder i egenkapital. Egenkapitalen vokser raskere i Nordland enn i landet for øvrig.

Avkastningen på investert kapital i bedrifter er 5,5 %, men Norge øker raskere enn oss.

Hvis målet var å ha samme utvikling som Norge for øvrig må lønnsomheten opp i alle bransjer. Størst er utfordringene for marin sektor og servicesektoren som opplever svak lønnsomhet.

Hvorfor er dette viktig?

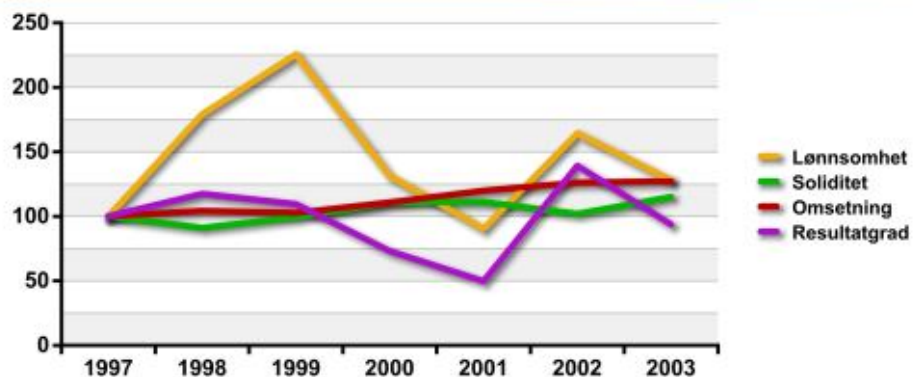
Næringslivet i Nordland konkurrerer både med Norge for øvrig og internasjonalt. Vi er avhengig av å være konkurransedyktige skal vi opprettholde og videreutvikle vårt næringsliv. Siden forrige utgave av indeksen har bedriftene opplevd en nedgangskonjunktur der vendepunktet til det bedre kom ved inngangen til 2004. Avgiftsøkninger og ettervirkningene av lønnsoppgjørene siste 3 år har økt kostnadene med mer enn det bedriftene har klart å øke aktiviteten. Fokus har således det siste året vært nedbygging av kapasitet, effektivisering, konsolidering og svært små investeringer. Bedring i konjunktorene utover 2004 og gode utsikter for 2005 er med på å skape gryende optimisme i fylkets bedrifter. Hvordan er så Nordlandsbedriftenes konkurransevne i forhold til resten av Norge? Vår konkurransevne bestemmer om vi klarer å ta tak i den økte aktiviteten, og om vi klarer å utvikle vårt næringsliv videre. Den påfølgende analysen ser nærmere på vår posisjon og vår utvikling i forhold til Norsk økonomi.

Hvordan er utviklingen i Nordland?

Nordlandsøkonomien har en vekst i omsetning på 0,8 % fra 02 til 03 og når 69 milliarder. Det forventes en vekst på 5 % i 2004 og utsiktene for 2005 er en vekst på om lag 4,5 %. Sammenlignet med landet for øvrig vokser omsetningen i Nordland raskere enn i Norge. Trenden med at Nordland øker sin betydning i Norsk økonomi fortsetter således for det 7 året på rad. Trenden med raskere fall i Nordland i forhold til Norge har holdt seg stabil siden 1999. Selv om AS Norge er blitt mindre lønnsomt i perioden 1999 - 2003 har lønnsomheten falt raskere i Nordland. Forklaringer er fall i marginer i marin sektor, varehandel og prispress som følge av import for industrien.

Vi har sammenlignet utviklingen for virksomhetene i Nordland med den landbaserte næringen i Norge (den såkalte fastlandsøkonomien). Utviklingen i Nordland er målt ved å dividere verdien for en økonomisk parameter et gitt år med verdien i 1997. Faktoren som fremkommer måles i prosent slik at et tall på over 100 viser en positiv utvikling.

NORDLAND MOT NORGE UTVIKLING
Indeks Nordland dividert på Indeks Norge

Nordlands økonomi i forhold til norsk økonomi

Tilsvarende indekser er beregnet for fastlandsøkonomien i Norge. For å vise hvordan utviklingen i Nordland har vært i forhold til Norge har vi enkelte steder dividert indeksen for Nordland med indeksen for Norge. En verdi på over 100 viser da at Nordland har hatt en mer positiv utvikling enn landsgjennomsnittet, eller at utviklingen har vært mindre negativ i Nordland enn i Norge for øvrig.

Den økonomiske aktiviteten målt i omsetning i Nordland har de siste 7 årene hatt en langt mer positiv utvikling enn i Norge. Økningen i omsetning i Nordland var nominelt på 65 %, mens økningen på landsbasis er 30 % fra 1997. Drivkreftene er eksportindustrien, varehandelen og økende aktivitet i eiendom og tjenester rettet mot bedrifter.

Lønnsomheten av driften i nordlandsbedriftene var frem til 2001 bedre i Nordland enn i landet totalt sett. Etter 2001 har det på nasjonalt nivå vært en vekst til 5,7 % mens lønnsomheten i Nordland nå ligger på 4,1 %. Det er svake resultater innen fiskeriene, fiskeoppdrett, og deler av den private servicenæringen som drar ned lønnsomheten. Lønnsomheten opprettholdes i Nordland av eksportindustrien og den bedriftsrettede tjenesteytingen, samt eiendomsbransjen. Gapet mellom lønnsomheten i Nordland og Norge er økende og bedring betinger blant annet at vår marine sektor igjen klarer å oppnå marginer på produktene og økt fokus på lønnsomhet i sin alminnelighet.

	NORDLAND		NORGE	
	1997	2003	1997	2003
Omsetning*	42	69	1546	2013
Resultatgrad	6,6 %	4,1 %	8,3 %	5,6 %
Rentabilitet	6,7 %	5,5 %	9,2 %	7,7 %
Soliditet	28,0 %	32,2 %	37,2 %	37,2 %

* tall i milliarder, ikke korrigert for inflasjon

Soliditeten i nordlandsbedriftene er styrket til 32,2 %. Økningen er raskere i Nordland enn i Norge, men vi har fortsatt noe lavere egenkapital enn i Norge (37,2 %). I alt er det nå investert 27 milliarder i egenkapital, og bedriften har en gjeld på 57 milliarder. Det er industrien som bidrar mest til kapitaløkningen. Nesten 50 % av egenkapitalen er å finne i industrien. Marin sektor, primærnæringene og varehandel har svakest egenkapitalutvikling i fylket.

Sammenlignes avkastningen på den investerte kapitalen får interessentene i nordlandsbedriftene mindre tilbake i 2003 enn tidligere. Avkastningen er nå 5,5 % i Nordland og 7,7 % for kapitaleiere i landet totalt sett. Avstanden til Norge øker i 2003. Dette er negativt siden det blir mindre attraktivt å investere i bedrifter som gir lav avkastning på kapitalen. Det er derfor en stor utfordring å gjøre nordlandsbedriftene mer attraktive investeringsobjekter for aksjonere og eiere i årene som kommer gjennom økt fokus på lønnsomhet.

Hvilke bransjer gjør det best i Nordland?

Bransjene er rangert etter de økonomiske nøkkelparametrene. Fylkets største næringsområde er varehandel, hotell transport og restaurant med 26 milliarder i omsetning, fulgt av industrien med 24 milliarder.

Betydningen av marin sektor er sterkt redusert sammenlignet med situasjonen i 2001 da metallindustrien og marin sektor hadde nesten lik omsetning. I dag er industrien oppe i 24 milliarder og marin sektor nede i 4,5 milliarder. Det er verdt å merke seg marin sektors vanskelige situasjon. Næringsgruppen kommer dårligst ut på fire av seks kriterier, noe som vitner om de utfordringer denne sektoren har. Bransjen hadde inntil for 4 år siden god tilgang på kapital. Denne ble investert i anlegg og konsesjoner. Sviktende inntjening, lave priser og sterk norsk krone har tatt bort lønnsomheten i sektoren. Avkastningen på total kapital som er bundet opp i selskapene var bedre i alle andre bransjer i 2003. Størst betydning for sysselsettingen har offentlig- og privat servicesektor med 40 % av sysselsettingen. Majoriteten av kapitalen er investert i industrien. De mest lønnsomme bedriftene finner vi innen bedriftsrettet tjenesteyting. De har inntatt førsteplassen for avkastning til kapitaleiere og av driften. Tabellen nedenfor oppsummerer bransjenes innbyrdes rangering.

Rangering:	Primær	Industri	Varehandel	Tjenester	Service
Omsetning	5 (3)	2 (2)	1 (1)	3 (4)	4 (5)
Ansatte	4 (4)	3 (3)	2 (2)	5 (5)	1 (1)
Resultatgrad	5 (5)	2 (3)	4 (4)	1 (1)	3 (2)
Soliditet	5 (3)	2 (2)	4 (5)	3 (4)	1 (1)
Rentabilitet	5 (5)	2 (4)	4 (2)	1 (3)	3 (1)

Rangering av bransjer i Nordland i relasjon til økonomiske parametre med basis i tall for 2003.
(Plassering i 2002 i parentes)

Omsetning

Eksporthandelen har fra 2001 doblett sin omsetning. Øvrige sektorer har stabil utvikling. Ser vi Nordlands rolle i norsk økonomi fra 1997 har vi økt vår andel av Norges økonomi gjennom hele perioden. Dette som følge av vekst i industri og varehandel. En moderat vekst på 0,8 % i 2003, er bedre enn Norge for øvrig der omsatt volum var stabilt selv med Olje og Gass inkludert. Næringslivet i Nordland opplevde i 2003 en kraftig oppbremsing, helt frem til høsten 2003. Fra oktober 2003 har utviklingen vært positiv i de aller fleste bransjene som følge av bedring i konjunktorene. Det forventes en vekst i 2004 på 5%. Forventningene for 2005 er på 4,5%. Nordlands betydning for Norges økonomi er styrket siste år. Hoveddrivkreftene er metallindustrien og kraft-sektoren mens primær-næringene og fisk har tapt terreng.

Hvorfor er dette viktig?

Omsetningen er et mål på økonomisk aktivitet gjennom salg av produkter og tjenester. Opplever Nordland høyere vekst i omsetningen enn landet for øvrig indikerer det at konkurransevnen og velstandsutviklingen er sterkere i vårt fylke enn i landet totalt sett. Økt omsetning kan bety at flere produkter og tjenester selges og/eller at verdien av disse øker.

Hvordan er utviklingen i Nordland?

Drivkreftene bak omsetningsutviklingen er industri (metallindustri) og vekst innen forretningsmessig tjenesteyting der blant annet eiendomsbransjen befinner seg. Industrien har rekordstor produksjon i 2003 og 2004 som følge av økt etterspørsel etter metaller. Veksten forklares av etterspørsel fra bygg og anlegg, økt metalletterpørsel som følge av økt produksjon av IKT-utstyr og økt aktivitet og etterspørsel fra Kina. For å gi et bilde av aktiviteten i Kina er det nok å nevne at over en tredjedel av verdens heisekraner akkurat nå befinner seg i Shanghai-området. Videre har forretningsmessig tjenesteyting positiv trend drevet av blant annet eiendomssektoren og finanssektoren i fylket.

Omsetningsutviklingen dras ned av primærnæringen. I denne næringen inngår fiskeflåten, fiskeoppdrett, landbruk organisert i aksjeselskaper og skogbruk. Den tidligere svært spennende havbruksnæringen er således halvert gjennom konkurser og utflytting av foretak. Også fiskeindustrien har vist en svak utvikling drevet av en vanskelig valutasisuasjon på verdensmarkedene gjennom det meste av 2003 og deler av 2004.

Omsetning

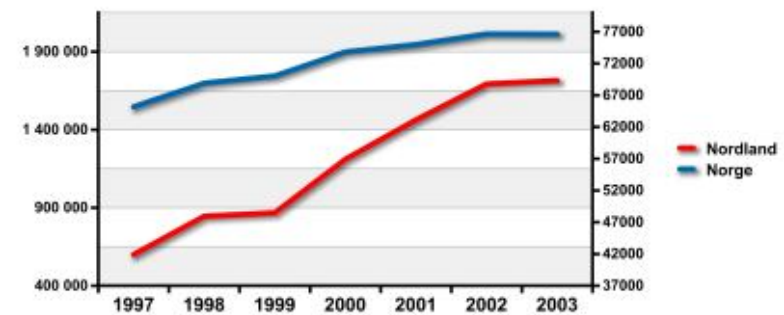
Nordland er i større grad blitt et industrifylke. Det forventes at man kommer til å ha høy omsetning i industrien i 2005. Det er imidlertid knyttet noe usikkerhet til valutasituasjonen. Industrien er ferd med å ta igjen vår største hovednæring varehandel, hotell, restaurant, transport og tele i omsetning. I 2003 nådde varehandelen 26,5 milliarder tett fulgt av industrien med 24 milliarder.

Utfordringer:

- Marin sektor hadde stor betydning gjennom investeringer frem til 2001, nedgangen i omsetning, sammen med finanssektorens manglende vilje til å yte lån til marin virksomhet gjør at den drivkraften vi hadde i økonomien må erstattes eller kompenseres av de øvrige bransjene.
- Evnen til nyskaping og viljen til å ta i bruk ny kompetanse og selv utvikle ny kompetanse i næringslivet er ikke økende i siste periode. Fokus har siden 2002 i stor grad vært rettet mot effektivisering, og innsparinger. Det er derfor en stor utfordring å bli mer nyskapende slik at vi genererer ny omsetning til fylket.
- Videre investeringer i kraftbasert industri må til, skal vi henge med i den internasjonale konkurransesituasjonen. Ledig kapasitet i de fleste bransjer gjør at investeringsbehovet vurderes som lavt i 2005. De investeringer som planlegges forventes i hovedsak å komme i byene i fylkene.

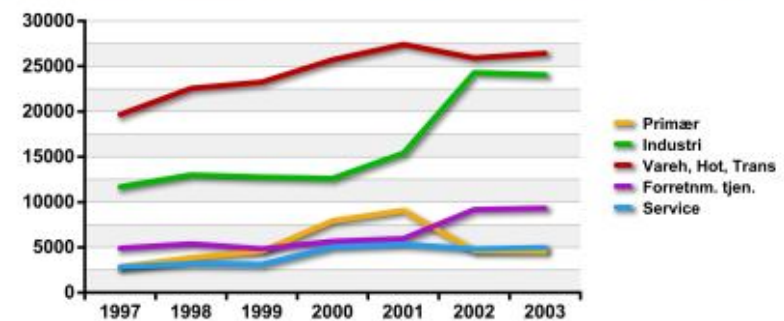
OMSETNING NORDLAND OG NORGE

Nominell omsetning

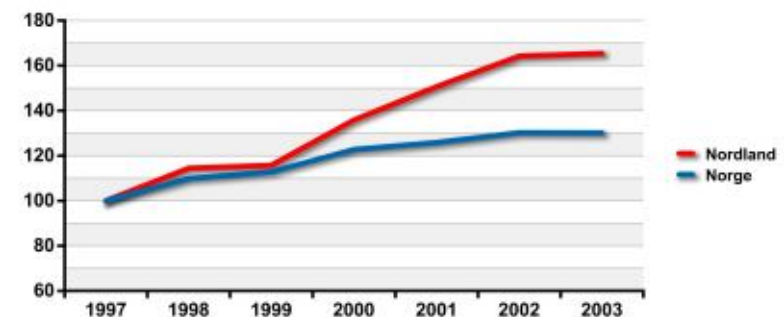
OMSETNING I NORDLAND

Nominelle verdier etterhovednæring - tall i millioner

INDEKS OMSETNING NORGE OG NORDLAND

Indeks 1997 = 100

Resultat og avkastning på kapital

Indeks Nordland viser at fallet i lønnsomheten fortsetter for nordlandsbedriftene. Driftsresultatet er nå nede i 4,1 % i Nordland, sammenlignet med 5,6 % i Norge for øvrig. Det er derfor en utfordring for bedriftene å øke lønnsomhet i Fylkets næringsliv. Vi blir stadig mindre lønnsomme sammenlignet med næringslivet i Norge for øvrig. Hvis en tar hensyn til risiko ved investeringene blir forskjellene sannsynligvis betydelig sterkere i Nordlands disfavør. Vi er ennå ikke kommet skikkelig med på oppgangen i de nasjonale konjunktorene i form av økt lønnsomhet.

Hvorfor er dette viktig?

Driftsresultatet er overskudd på virksomhetens kjerneaktivitet og indikerer derfor hvor livskraftig bedriften er. Resultatgraden uttrykker hvor stort overskuddet er i forhold til den økonomiske aktiviteten. En lav resultatgrad indikerer små marginer og stor sårbarhet. Nordlandsbedriftene har etter siste del av 90 tallet gjennomgående blitt mindre lønnsomme og evnen til selvfinansiering av videre utvikling blir en stadig større utfordring

Rentabiliteten uttrykker hvor stort overskuddet i virksomheten er i forhold til den kapital som er bundet i bedriften. Totalkapitalrentabiliteten forteller hva man får igjen sammenlignet med den totale innsatsen i selskapet. Nordlandsbedriftene har fra 2000 opplevd svakere utvikling i rentabilitet enn i Norge for øvrig. Utfordringen er å skape høyere avkastning for å tiltrekke seg risikovillig kapital.

Hvordan er utviklingen i Nordland?

Lønnsomheten er fortsatt svak i nordlandsbedriftene, og utviklingen er svakere enn i landet for øvrig. Bedriftene har en driftsmargin på 4,1 % sammenlignet med 5,6 % siste år i Norge. I forhold til næringslivet i Norge, er utfordringen for nordlandsbedriftene å øke lønnsomheten i driften med 1,2 milliarder for å komme opp på norsk gjennomsnitt. Dette er en utfordring det bør være realistisk å oppnå i 2005. De mest lønnsomme næringene er industrien og forretningsmessig tjenesteyting. Disse bransjene har en margin på 4,7 % og 10,3 % av driften. 2003 har gitt knappere marginer en 2002. Således har lavkonjunktoren i 2003 også påvirket lønnsomheten. Nordlandsbedriftene ligger således noe etter landet for øvrig i effektivisering av driften. Den svakeste utviklingen har marin sektor og service til private. Utfordringen er størst for marin sektor, der bedriftene sett under ett, har hatt negativt resultat av driften på 360 millioner de 3 siste årene. I tillegg kommer tap som følge av konkurser og nedskrivning av verdier. Forretningsmessig tjenesteyting har vært den næringen som har hatt mest stabil resultatgrad, og er pr i dag den næringen med best resultatgrad.

Vi har de siste år betydelig svakere utvikling en i Norge for øvrig. Det kan være verdt å merke seg at det kun er forretningsmessig tjenesteyting som slår landet som helhet på resultatgrad. Selv om omsetningen har økt betraktelig siden 1997 er resultatgraden blitt mindre. Dette kan forklares med økt prispress og økt konkurranse, samt høye driftskostnader i forhold til inntjeningen.

Resultat og avkastning på kapital

Avkastning av investert kapital

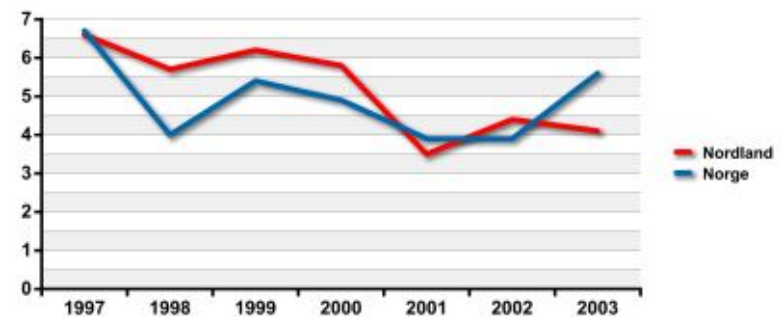
Avkastningen på investert kapital er fallende til 5,5 % i Nordland. Dette er svakere enn i Norge for øvrig der rentabiliteten er 7,2 %. Det er negativ utvikling i avkastningen på investert kapital i både Nordland og Norge. Nordlands avkastning opprettholdes av forretningsmessig tjenesteyting og varehandelen. Mye av forklaringen på nedgangen i lønnsomhet er de svake resultatene i marin sektor og i privatrettet service. Økte råvarepriser har bremsert industriens avkastning målt i % noe. Størst overskudd målt i kroner genereres av varehandel, hotell, restaurant, og transport med 945 millioner kroner av fylkets 2,9 milliarder.

Utfordringer:

- I primærnæringene er det 3 sektorer. Innen fiske og fangst har kvoter og priser til fiskerne, sammen med vanskelige avsetningsforhold, bidradd til å svekke resultatene. Utsiktene for slutten av 2004 og 2005 indikerer bedring i prisene på fanget fisk.
- Innen fiskeoppdrett er 2003 et bunn år, og den svake utviklingen med laksepriser på rundt 20 kroner har fortsatt i 2004. Utsiktene for 2005 indikerer noe stigning i lakseprisene. Problemet for næringen er å overleve og få ned produksjonskostnadene tilstrekkelig til å bli lønnsom.
- Innenfor landbruket pågår det effektivisering i foredlingsleddet. Det forventes små endringer i 2005.
- Industri utenfor metallsektoren har også en utfordring i lønnsomhet. Bedrifter innen verksted, grafisk, tre og lokal matforedling har svært svak lønnsomhet.

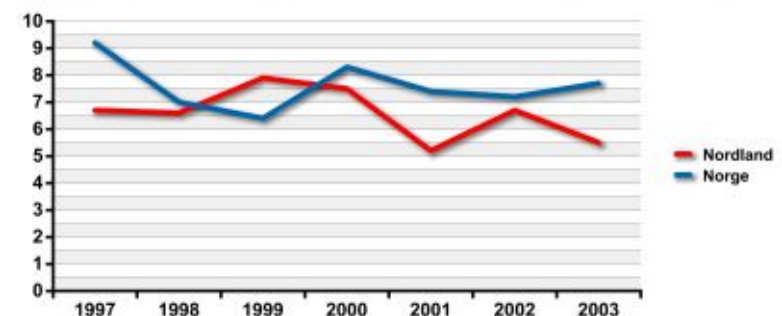
DRIFTSMARGIN

Nominelle verdier Nordland og Norge

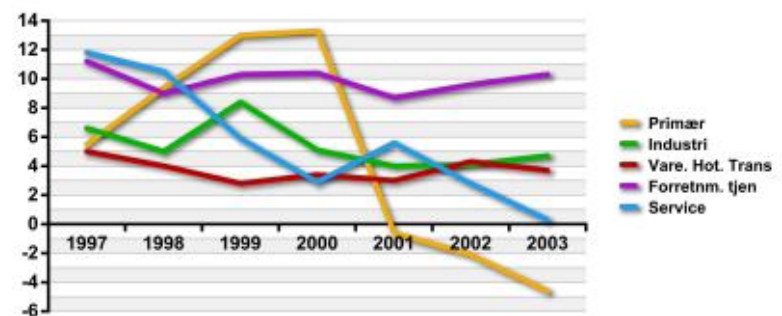
AVKASTNING PÅ KAPITAL

Nominelle verdier Nordland og Norge

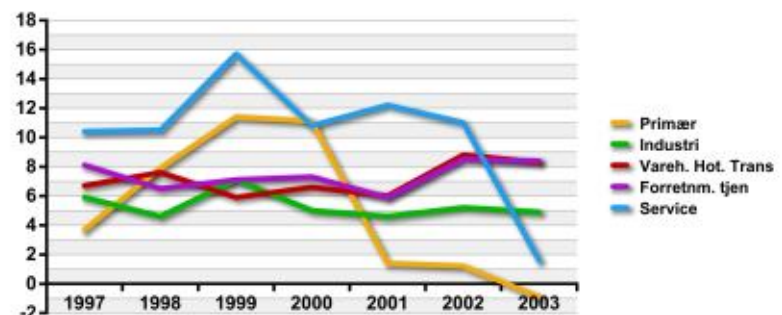
DRIFTSMARGIN

Resultatgrad Nordland etter hovednæring

KAPITALAVKASTNING

Totalkapitalavkastning i Nordland

Hvordan er kapitalfundamentet for bedriftene i Nordland

Bedriftenes egenkapital er styrket med 4,1 milliarder siden 2002. Økningen skyldes lite uttak av utbytte, at gjeld er konvertert til egenkapital, og at lave investeringer har gitt sparing i bedriftene. Mange bedrifter har også opplevd krav fra finansieringsinstitusjoner om å styrke egenkapitalen som følge av innføring av det nye "Basel reglementet" for risikovurdering i bankene. Alle hovednæringer med unntak av Marin sektor har økt egenkapitalandelen. Styrkingen i soliditeten er sterkere i Nordland enn for landet som helhet. Hvis bedriftene i Nordland fortsetter å fokusere på oppbygging av egenkapital i samme hastighet som i dag vil vi være på Norsk nivå ved utgangen av 2005.

Hvorfor er dette viktig?

Soliditeten er et uttrykk for det finansielle fundament for virksomheten. Målt ved nettoverdien av eiendelene i bedriften (fratrukket gjeld) i forhold til virksomhetens totale kapitalbase (gjeld pluss verdien av eiendelene). Hvis soliditeten svekkes betyr det at gjelden øker mer enn verdien av eiendelen i bedriften, eller at verdien av eiendelene forringes raskere enn gjelden kan betales. Med svekket soliditet vil bedriftene få større problemer med å låne kapital til investeringer eller til å dekke driftsunderskudd i vanskelige perioder.

Hvordan er utviklingen i Nordland?

Egenkapitalandelen i Nordland er 32,2 %. Trenden er økende og vi øker raskere enn landet for øvrig. De fleste bransjene hadde en styrking av soliditeten ved årtusenskiftet. Deretter har man sett noe svekking i soliditeten frem til 2002. I 2003 styrket soliditeten hos alle bransjene med unntak av primærnæringene, som fortsatte den fallende trenden fra 2002.

Industrien er den næringen som har hatt størst vekst i soliditeten. Det er likevel ikke økt lønnsomhet i bransjene som er hovedårsaken til veksten i soliditet. Det har i de siste årene vært en opprydding i selskapenes finansielle situasjon blant annet på bakgrunn av at bankene har krevd mer egenkapital for å redusere sin egen risiko. Dette har igjen ført til at eierne har lagt mer penger inn i selskapene gjennom emisjoner. En annen årsaksforklaring i dette tilfellet er at mange banker har fått konvertert gjeld i selskapene om til aksjekapital og sitter på eiersiden heller enn som fordringshaver.

I 1997 var egenkapitalandelen 37,2 % for virksomhetene i Norge. Denne er tilnærmet uendret i 2003 med 37,2 %. Soliditeten i Nordland har variert mer, og gått fra 28,0 % i 1997 til 32,2 % i 2003. Hovedgrunnen til at utviklingen er mer stabil i Norge i forhold til Nordland er at næringslivet i landet som helhet er mer diversifisert enn det er i fylket. Nordland er mer avhengig av enkelt næringer enn man er på landsbasis. Dessuten utgjør enkelt selskaper en større andel av totalen, noe som gjør at indeksen påvirkes mer av endringer i enkeltbedrifters soliditet.

Hvordan er kapitalfundamentet for bedriftene i Nordland

I 2003 var egenkapitalen i Nordland på 27,5 milliarder. Gjelden må reduseres med 4,1 milliarder for at virksomhetene i Nordland skal komme opp på gjennomsnittet for Norge. Totalkapitalen (egenkapital og gjeld) var i 2003 på 85 milliarder kroner. Den svake utviklingen i primærnæringene i 2002 og 2003 har belastet egenkapitalen sterkt i næringen. I forhold til 2001 er omtrent 66 % av egenkapitalen borte.

Med unntak av primærnæringene/ marin sektor har soliditeten styrket seg i forhold til landet som helhet. I forhold til Fastlands-Norge har Nordland fremdeles et noe svakere kapitalfundament, selv om forskjellen minker og forventes utlignet i løpet av 2005 hvis utviklingen fortsetter.

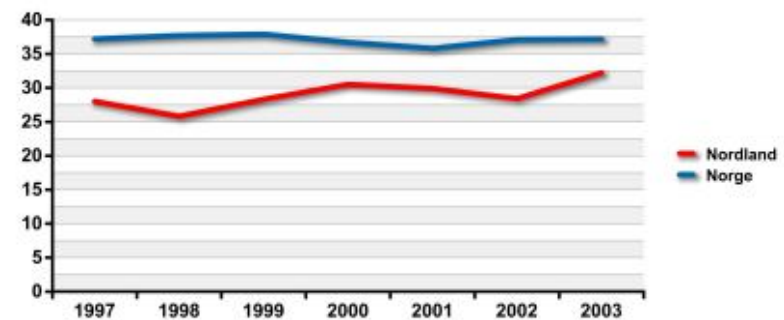
Utfordringer:

- Økning av egenkapitalen sammen med stabil eller fallende lønnsomhet, betyr at avkastningen på egenkapitalen blir lavere. Således blir utfordringen å øke lønnsomheten raskere enn økningen i kapital.
- Bankenes økte fokus på risiko gjør at bedriftskunder er nødt til å styrke egenkapitalandelen, for å få finansiering hos bankene. Denne utviklingen forventes å fortsette helt til vår kapitalstruktur er lik landet forøvrig.
- Primærnæringenes kapitalfundament er svakt og svekkes stadig.

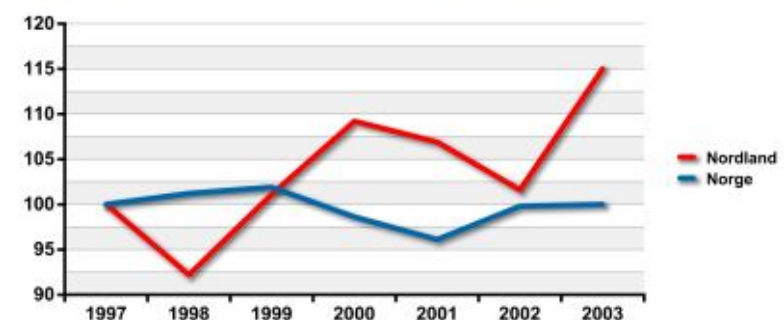
SOLIDITET NORDLAND OG NORGE

Nominelle verdier

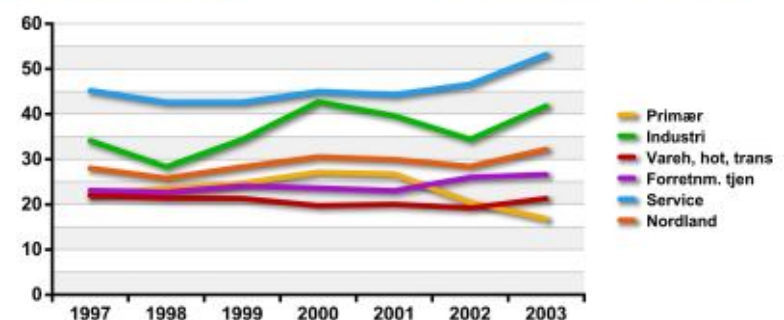
INDEKS SOLIDITET NORDLAND OG NORGE

Indeks 1997 = 100

SOLIDITET NORDLAND

Egenkapitalandel hver næring

Eksport

Nordland opplever formidabel vekst i eksport drevet av metall. Veksten er på 31 % sammenlignet med 2003. Metaller er i særklasse vår viktigste eksportartikkel. Vi eksporterer for 9,8 milliarder eller 41.000 kroner pr innbygger i fylket. Eksport av fisk utgjør i dag 3,2 milliarder. 2003 var et vanskelig år for eksport, med høy kronekurs. Våren og sommeren 2004 har gitt noe gunstigere kronekurs og dermed bedring i konkurransevne for vår eksport.

Utfordringer:

- Lønnsomheten for eksportbedriftene er svært avhengige av valutakursen. En for sterk krone kan igjen medføre at vi mister eksportvolum.
- En viktig faktor for at valutafølsomheten ikke ytterligere forsterkes er at den norske renten holdes på samme nivå eller lavere enn resten av Europa.
- Utfordringen for bedriftene er å ha god valutastyring for å sikre seg mot kursendringer.

Hvorfor er dette viktig?

Eksportaktiviteten er en indikator på vår internasjonale konkurransevne. Fallende eksporten fra Nordland, indikerer dette fallende konkurransevne for den ute konkurrerende industrien vi har i fylket.

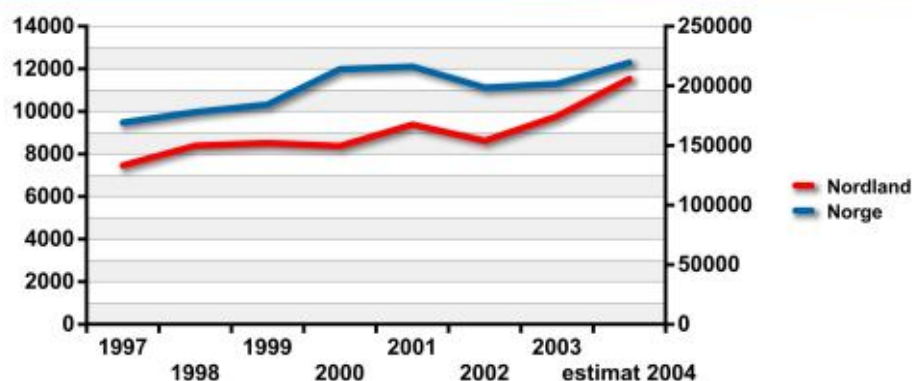
Hvordan gjør vi det i Nordland?

Eksporten fra Nordland har i perioden fra 1997 til 2003 økt fra 7,5 milliarder kroner til 9,8 milliarder kroner i 2003. Estimert for 2004 er på ca. 11,8 milliarder. I Nordland står metallindustrien for over 60 % av eksportverdien. Eksport av fisk utgjør også en betydelig mengde med 2,9 milliarder i 2003. I samme periode hadde man på landsbasis en økning i eksportverdien fra 169 milliarder i 1997 til 201 milliarder i 2003. Dette tilsvarer en økning på rundt 19 %.

Indeksen for eksportverdiene viser at fra 1997 har veksten i eksport fra Nordland vært langt større enn landet ellers. Fra 2002 har Nordland økt sin relative betydning av norsk eksport med 21 %, drevet av metall og fisk. Volumene av fisk har i samme periode steget sterkt. Marin sektor har således opplevd økning i volum, og sterkt fall i prisene som oppnås. Metallsektoren opplever stabilt til litt økende volum, men sterkt økende priser som følge av økende etterspørsel. Blant annet gjennom veksten i Kina. Tabellen nedenfor viser eksporten i millioner kr.

EKSPORT FRA NORDLAND OG NORGE

Nordland på venstre akse

Utsiktene for eksporten fra Nordland

Eksportindustrien rapporterer om sterk vekst i 2004 og melder at utsiktene er gode fremover. Dette avhenger i stor grad av at kursen på utenlandske valutaer er gunstige.

Selv om det i mai ikke ble innført straffetoll på laks inn til EU er det fremdeles knyttet usikkerhet til markedsinngangen til det europeiske markedet.

Ekspertene frykter at kronen skal styrke seg dersom Norges Bank hever styringsrenten sin før den europeiske sentralbanken, eller oljeprisen fortsetter å stige internasjonalt. Pr. nå er den norske kronen i ferd med å styrke seg i forhold til valutaene hos våre viktigste handelspartnere. Renteøkning i USA og i EU vil lette presset mot den norske kronen.

Nyetableringer

Evnen til å skape nye bedrifter er falt med 10 % i Nordland de siste 3 årene. Fallet i Nordland er dobbelt så stort som i Norge (5 %). Det betyr at vi har en stor utfordring i å skape nye bedrifter i tiden som kommer. Det er sterkt fall i etablering av aksjeselskaper og etableringer innenfor varehandel, hotell, restaurant, transport, eiendom, konsulent, og i primærnæringen faller. Fortsatt økning i service sektoren bidrar positivt. Det etableres i gjennomsnitt 140 nye bedrifter pr. måned i Nordland.

Hvorfor er dette viktig?

Tilgangen på nye bedrifter sier oss noe om hvor flinke vi er til å utnytte nye forretningsmuligheter i fylket. Få nyetableringer betyr at vi ikke klarer å erstatte bortfallet av bedrifter etter konkurser og nedleggelse.

Nyetableringer er også viktige for sysselsettingen i fylket. De nye bedriftene skaper nye arbeidsplasser som bidrar til å opprettholde sysselsettingen.

Fallet i de innenlands konjunktorene fra 2002 og frem til utgangen av 2003 har påvirket nyetableringstakten negativt både i Nordland og Norge totalt sett. Fallet i nyetableringer er sterkere i Nordland enn i Norge sette under ett. Fallet i nyetableringstakten er på om lag 10 % sammenlignet med 2002 og vi produserer 150 færre bedrifter i Nordland pr år sammenlignet med 2002. Nasjonalt er fallet i nyetableringstakten på 5 %.

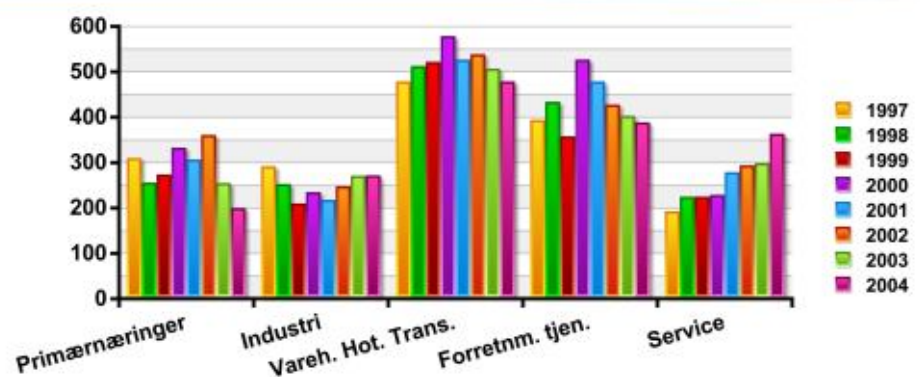
Hvordan er utviklingen i Nordland?

	1997	2004
Nyetableringer Nordland	1648	1685
Nyetableringer Norge	36150	44638
Nordland i % av Norge	4,6 %	3,8 %
Indeks Nordland Vs Norge	100	83

Ser vi nærmere på utviklingen i Nordland er det to viktige forklaringer. For det første er det færre som etablerer aksjeselskaper og flere etablerer enkeltmannsforetak. Spesielt er antallet aksjeselskaper blitt mindre. Det er dermed mindre kapital bak hver nyetablering og gjennomsnittstørrelsen pr. bedrift målt i antall ansatte er lavere. For det andre er det betydelige negative endringer på bransjenivå der interessen for nyetablering gjennomgående er fallende.

Trenden de siste 7 årene med økt andel av nyetableringene innenfor service holder seg. Dette reflekteres også i dreiningen i sysselsettingen vi ser i Nordland. Vi får flere sysselsatte tjenesteytende sektor. Det er fall i nyetableringsaktiviteten innenfor primærnæringene, den store sektoren varehandel, hotell, restaurant, transport og innenfor forretningsmessig tjenesteyting.

NYETABLERINGER NORDLAND
Nominelle tall etter hovednæring

Nyetableringer

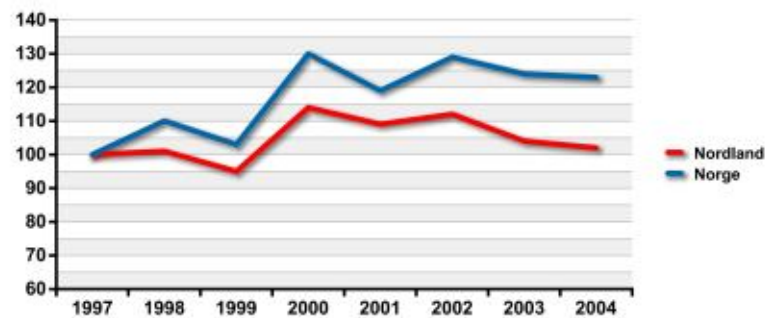
Tilgangen på nye bedrifter innefor industrien, samt bygg og anlegg er stabil, mens det er vekst i antall nyetableringer i service. Interessen for nyetableringer i primærnæringen og marin sektor er svært liten. Dette indikerer at frafall ikke erstattes av nye bedrifter i denne bransjen. Også interessen for etablering innenfor varehandel, hotell og restaurant samt transport er fallende. Svake resultater i deler av reiselivsnæringen og vanskelige konjunkturer for handel med kapitalvarer frem til inngangen av 2004 bremser utviklingen her.

Statistikken viser at endringen i arbeidsgiveravgiften gir flere enkeltmannsforetak og færre aksjeselskaper i fylket.

Nyetableringstakten i Nordland faller nå betydeligere raskere enn på landsbasis. Det er derfor en stor utfordring å stimulere til økt nyetablering, da spesielt av kompetansebaserte og internasjonalt innerrettede bedrifter.

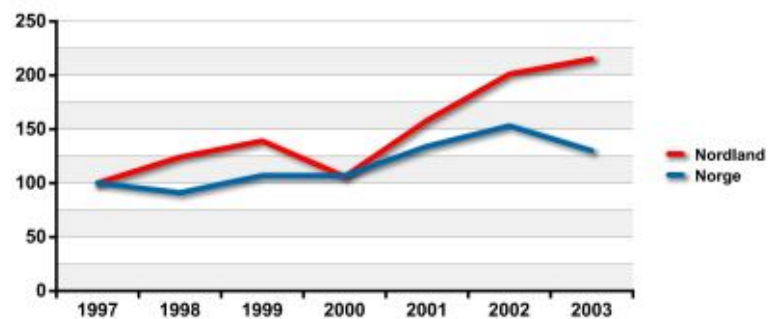
INDEKS NYETABLERINGER NORDLAND OG NORGE

Indeks 1997 = 100

INDEKS KONKURSER OG TVANGSAVVIKLINGER

Indeks 1997 = 100

Næringslivets forventninger til 2004 og 2005

Forventningene som bedriftene i fylket har er viktige fordi de forteller noe om hva som er i vente. Vi har undersøkt graden av optimisme hos næringslivsledere i Nordland.

Etterspørsel og produksjon

I forhold til mer dystre spådommer fra 2003, er det generelle inntrykket i 2004 økt etterspørsel etter varer og tjenester. Dette gjelder både etterspørsel fra hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Bedriftene opplever utsiktene for våren 2005 som langt bedre enn de var på samme tid for et år siden. I de fleste bransjer forventes det en vekst på om lag 4,5 % i 2004 og vekst på 2 % i 2005.

Eksportmarkedet

For bedrifter i eksportmarkedet meldes det om at gunstigere kronekurs og færre konkurrenter i det internasjonale markedet bidrar til at etterspørselen har økt i den siste tiden. Enkelte bedrifter som ikke har hatt eksport mens kronen var sterk, har kunnet begynne med salg til eksportmarkedet igjen. Mange melder fremdeles om at kronen er noe for sterk og at marginene er lave. Dette vises i figuren for konkurransekursindeksen. Utenlandske valutainvestorer venter på indikatorer på at Norges Bank kommer til å øke renten før den Europeiske Sentralbanken. Dersom dette skjer vil man kunne se økt etterspørsel etter kronen, noe som nok en gang vil sette eksportindustrien i Nordland i en vanskelig situasjon. Et annet usikkerhetsmoment for eksportindustrien i Nordland er usikkerhet rundt EUs importbarrierer. Dette gjelder særlig fisk og havbruksnæring.

Hjemmemarkedet

På hjemmemarkedet venter man i all hovedsak at veksttakten bedriftene har sett i 2004 skal flate ut. Det er få tegn til ytterligere økt etterspørsel siden bedriften er forsiktig med investeringen, og det ikke er vesentlige økninger i privat forbruk i vente. Vekstraten for 2005 forventes derfor å bli lav, om lag 2 %. Veksten forventes å bli større i byene enn utenfor. Ledig kapasitet i de fleste sektorer i næringslivet i Nordland gjør at det fortsatt er lite behov for investeringer. Mangel på kapasitet eller binding av kapital virker også modererende på evnen til investeringer i 2005.

Næringslivets forventninger til 2004 og 2005

Marin sektor og fiskeriene

Det var lenge heftet usikkerhet i forhold til straffetoll på laks i EU. Dette ble ikke innført. Videre er det vurdert minstepris for norsk laks på det europeiske markedet. Dette ble ikke innført. Pr i dag vurderes det i EU om det skal iverksettes kvoteordninger for norsk laks. Dette vil bli besluttet ved årsskiftet 2004- 2005. Konsekvensene kan bli alvorlige fordi store kvanta kan bli presset ut av markedet. Det er i 2004 rapportert om økende salg av torsk, særlig til eksportmarkedet. Det ventes stabil utvikling i etterspørselen etter disse produktene, men dette avhenger i stor grad av hva EU vil foreta seg fremover i forhold til markedsadgangen til EU-markedet.

Det rapporteres at etterspørselen etter anleggsutstyr til marin sektor og vedlikehold av fiskeflåten er redusert i 2004 og ventes å fremdeles være lav i 2005.

Produksjonen i 2004 av hvitfisk er høy, og det rapporteres om gode tider for produkter til spesialmarkeder. Tilgangen til råstoff oppleves for tiden som god som følge av at færre bedrifter konkurrerer om råstoffet.

Bygg og anlegg

Bygg og anlegg rapporterer i 2004 om god etterspørsel. Drivkreftene er større innen boligprosjekter, vann, avløp og veibygging. Hovedvekten av etterspørselen er i fylkets største byer og tettsteder. Det er fortsatt få større private entrepriser, og det rapporteres om stor forsiktighet hos private byggherrer. Som følge av en rekke investeringer av det offentlige i infrastruktur har bygg og anleggsbransjen hatt en økning i etterspørselen utover året. Det er også her ventet utsikkerhet i forhold til etterspørselen utover vinteren og våren 2005. Dette er normalt for årstiden.

Tjenesteyting

Tjenesteytende næringer varsler om noe økt etterspørsel sammenlignet med situasjonen i 2003. Både private husholdninger og bedriftsmarkedet har økning i etterspørselen. Bedriftene ser positivt på muligheten for 2005. Det forventes økt bruk av outsourcing og økt tjenestekjøp som følge av at bedriftene fokuserer i sterkere grad på kjernevirksomheten.

Investeringer

Det er en klar endring i bedriftenes forventninger til investeringer der de ved inngangen til 2004 var langt mer pessimistiske enn de er høsten 2004. I hjemmemarkedsindustrien venter man at investeringstakten øker noe i 2005. Det samme gjelder deler av fiskeindustrien. Målsetningen for industriens investeringer er effektivisering og nødvendig vedlikehold av anleggene.

I eksportindustrien for metaller venter flere aktører investeringer i produksjons- eller lagerkapasitet.

Oppdrettsnæringen har akkumulert et betydelig behov for vedlikehold på eksisterende anlegg, noe som er ventet å gi inntekter til bedrifter knyttet nært opp til bedrifter i denne næringen. Etterspørselen begrenses av den svake likviditeten i næringen.

I varehandelen er det ventet noe investering i perioden fremover, men bygging av nye varehus stanses av restriksjoner. Det investeres i hovedsak i nye butikkinnredninger og nye datasystemer i butikkene. Omfanget forventes å bli på samme nivå i 2005 som i 2004. Hos de tjenesteytende næringene er det ventet samme investeringsnivå i 2004 og 2005. Det er vekt på investeringer i vedlikehold, IT og kompetanse, samt effektiviseringer. Det ventes som følge av presset kommuneøkonomi, noe reduksjon i investeringen i offentlig sektor. Realiseringen av veipakke Salten, veipakke Helgeland og Lofast kan hvis de utbygges som ønsket, igjen øke statens investeringer i Nordland.

Sysseletting

Sysselettingen i Nordland er stabilt på 107 000 personer. Jobbskapingen finner vi i forretningsmessig tjenesteyting og offentlig og privat service i Norge, mens det i industrien, varehandel, hotell, restaurant og transport blir færre arbeidsplasser. Det er en stor utfordring for Nordland å skape nye jobber der en utnytter høy kompetanse. Bedrifter som utlyser stillinger der det kreves høy kompetanse opplever å få svært mange søkere fra hele landet.

Hvorfor er dette viktig?

Sysselettingen forteller oss hva vi tar oss til, og hvor det skapes eller tapes jobber i nordlandsøkonomien. Meningsfylt arbeid, muligheter for unge å finne seg sin første jobb og karrieremuligheter betyr mye for trivsel og demper flyttetilbøyelighet i fylket. Verdien som skapes av den enkelte varierer betydelig mellom bransjene. I et velstandsperspektiv, er det sentralt at jobbskapingen sikrer at andelen arbeidstakere i lavtlønnede yrker ikke vokser.

Hvordan gjør vi det i Nordland?

Sysselettingen er stabil i Nordland. Det er 107 000 sysselsatte i Nordland ved inngangen til 2004. En betydelig ledig kapasitet i de fleste bransjer og krav om økt effektivitet har gjort at sysselettingen forventes å falle svakt i fylket totalt sett i løpet av 2004. Bedriftene rapporterer fortsatt om ledig kapasitet, men i noe mindre omfang sammenlignet med situasjonen for et år siden.

I Nordland fylke fortsetter den sterke trenden med vandring av sysselsatte fra industrien og varehandel, hotell, restaurant, transport og tele over til tjenesteytende næringer og offentlig og privat service. Dette betyr også at jobbskaping i større grad skjer i byene.

Marin sektor i 2004 har samme sysseletting som i 1998. Primærnæringene hadde en sterk vekst fra 1998 til 2000. Deretter faller sysseletting igjen frem til 2002 der den flatet ut. Sysselettingen har fulgt bransjens opptur og påfølgende sterke nedtur.

Sysselettingen i industriarbeidsplasser er gjennom de siste 7 år redusert i takt med de økende internasjonale produktivitetskrav. Utsiktene for 2004 og 2005 indikerer fortsatt reduksjon som følge av fortsatt sterk internasjonal konkurranse. Beslutninger om økning av kapasitet i de større bedriftene vil bidra til økt sysseletting. I de lokalt orienterte industribedriftene forventes det stabil utvikling. Industrien har i perioden benyttet lavkonjunkturperioden, og den påfølgende oppgangen til å effektivisere driften for å skjerpe konkurransekraften.

Innen bygg og anlegg er det lite ledig kapasitet i fylket, og det forventes fortsatt svak vekst i sysselettingen i 2005.

Jobbskapingen i Nordland skjer i stor grad innenfor bedriftsrettet tjenesteyting, samt offentlig og privat tjenesteyting. Spesielt i den offentlige servicesektoren finner vi mye av jobbskapingen som har hindret nedgang i sysselettingen i Nordland de siste årene. Det har fra 1998 vært en økning på 3 337 sysselsatte i denne sektoren. I hovedsak er dette vekst i offentlig sektor. Etter at varehandel, hotell og restaurant samt transport hadde en økning i sysselettingen frem til slutten av 1990-tallet har det vært nedgang i sysselsatte i denne næringen fra 2000 og frem til i dag.

Sysseletting

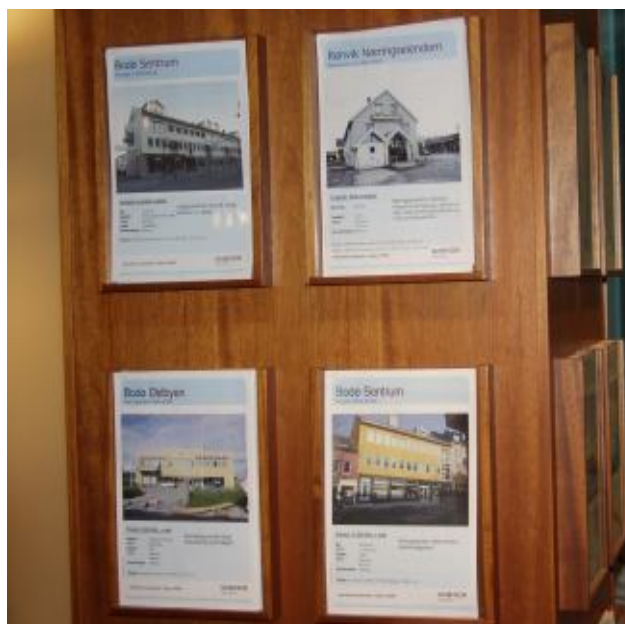
Sterk markedsutvikling for de større kjøpesentrene og mer effektive butikker bidrar til noe færre ansatte. Forretningsmessig tjenesteyting, eiendom og finans har hatt en jevn vekst i antall sysselsatte frem til effektiviseringen av banknæringen skjøt fart i fylket i 2003. For 2004 har veksten i sysselsetting igjen tatt seg opp innen denne sektoren. Denne sektoren er sammen med offentlig og privat sektor den viktigste årsaken til at sysselsettingen opprettholdes i Nordland.

Utfordringer

Den nåværende mobiliteten i arbeidsmarkedet betyr store utfordringer for Nordland på lang sikt. For det første er det liten tilgang på arbeidsplasser til høyt utdannede unge. For det andre har vi dreining fra sektorer med relativt sett høy lønn til sektorer med lavere lønn pr arbeidet time. Det er også en dreining av ansatte fra sektorer som henter inntektene utenfor fylket til lokalt orienterte sektorer.

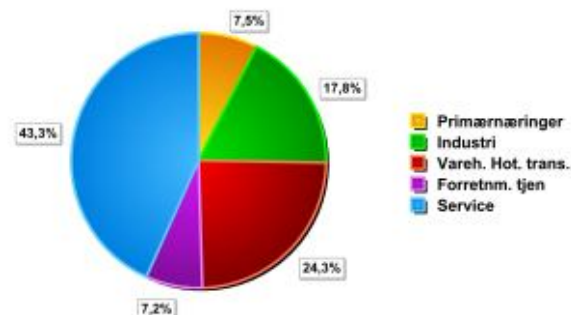
Hvordan tar vi vare på våre unge?

Det er svært interessant å vite hvor de ulike alderssegmenter av befolkningen har sitt arbeide. Nordlandssamfunnets jobbtilbud til våre yngste arbeidstakere er i stor grad innenfor varehandel, restaurant, hotell, reiseliv, samt offentlig og privat service. Utfordringen for Nordland er at vi i liten grad rekrutter unge til de ute konkurrerende bransjene og til kompetansekrevene virksomheter.

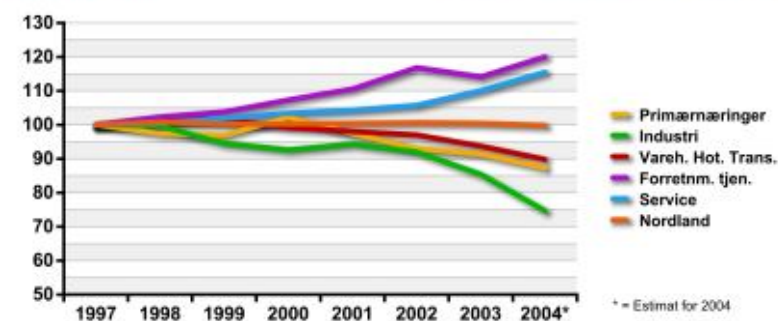
ANTALL SYSSELTSATTE ETTER HOVEDNÆRING

Antall sysselsatte 2003

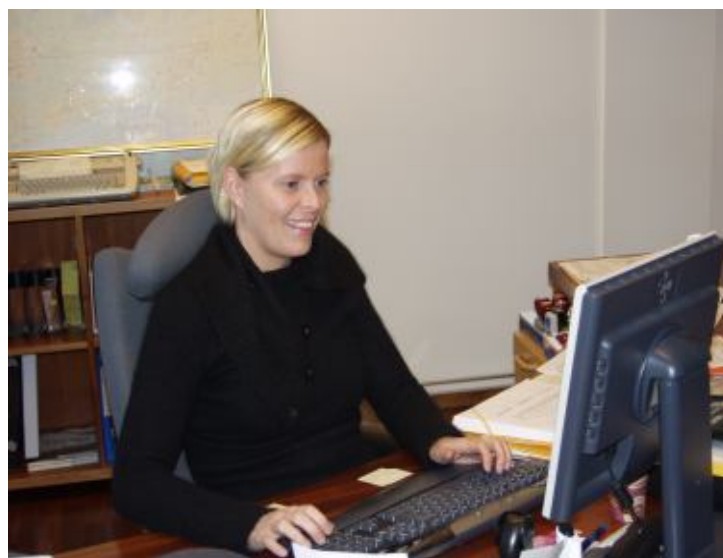
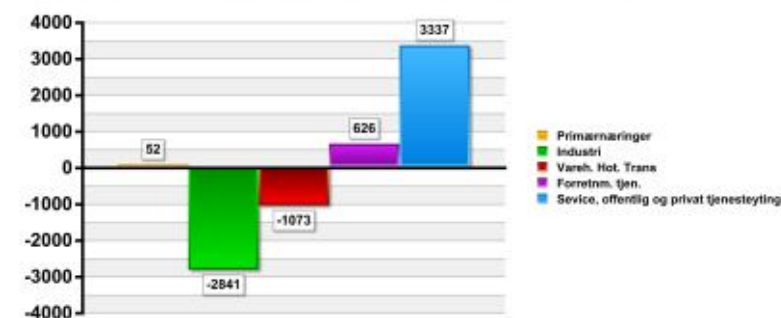
INDEKS SYSSELTSATTE ETTER NÆRING NORDLAND

Indeks 1997 = 100

JOBBSKAPING 1998 - 2003

Netto endring sysselsatte etter hovednæring

Sysseletting

Etter hvert som vi blir eldre er service og offentlig sektor den stadig mer dominerende sysselsettingen. Samtidig gir lav pensjonsalder i det offentlige seg utslag i at næringen blir mindre dominant i gruppen for de over 67 år.

Det kan være verdt å merke seg at primærnæringen i forhold til de andre aldersgruppene relativt sett er sterkt representert i aldersgruppen 67-74 år. Dette kan tyde på at pensjonsalderen for ansatte i primærnæringen er høyere enn i de øvrige næringer og at det kan forventes betydelige frafall siden svært mange arbeidstakere om kort tid er pensjonert.

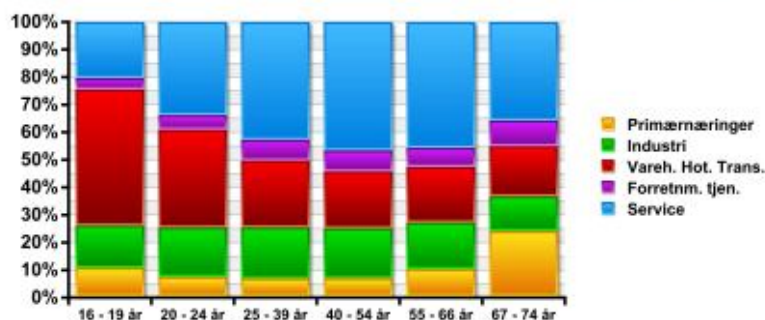
Ser vi nærmere på utslaget av at vi skaper få arbeidsplasser i flyttemønsteret for unge. Ser vi at Nordland i stor grad tappes for de unge produktive som følge av manglende jobbskaping rettet inn mot dette segmentet av befolkningen.

Utfordringer

- Vi tilbyr de unge stort sett jobb i de næringer som ikke er ute konkurrerende og dermed bidrar den unge arbeidskraften lite til økt velstand fra markeder utenfor fylket
- Nordland har færre sysselsatte som generer høy lønn og høy omsetning
- Offentlig sektor dominerer som jobbskaper for den mest produktive delen av arbeidsstokken og styrker denne posisjonen.
- Flere høytlønnede arbeidsplasser der høy kompetanse utnyttes er nødvendige.

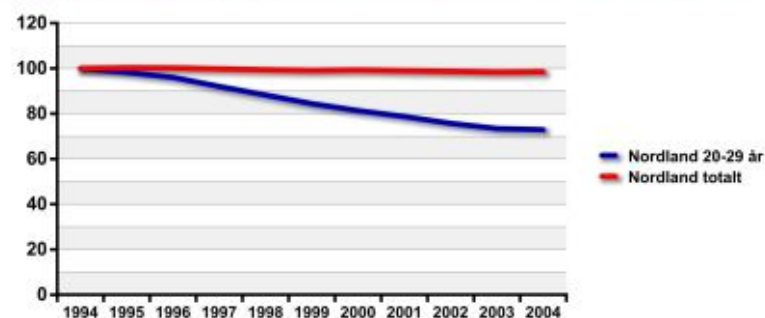
FORDELING SYSSELTSATTE ETTER ALDER

Fordeling 2003

UTVIKLING ALDERSGRUPPER

Utvikling i produktive aldersgrupper (Indeks 1997 = 100)

Befolkning i Nordland

Den totale befolkningmengden i Nordland er i de siste ti årene redusert med 1,5% tilsvarende 3637 personer. Høyest er nedgangen i aldersgruppen 20-29 år.

Folkemengden i Nordland er totalt sett stabilt. Befolkninger er på 237 057 personer.

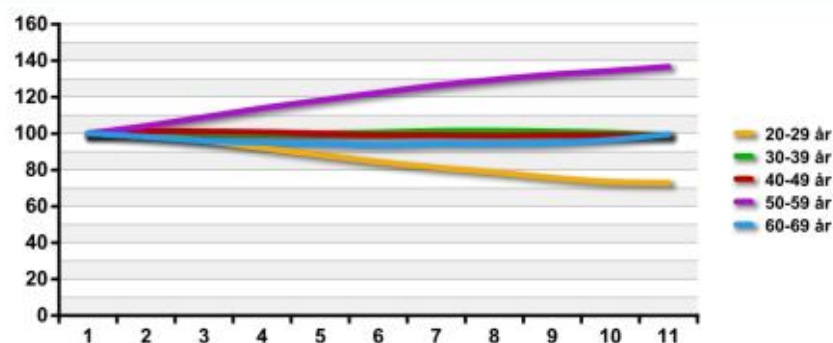
Antall i denne aldersgruppen i Nordland har falt med 27,1 %, eller 10 118 personer sammenlignet med 1994.

Den eneste av gruppene i arbeidsfør alder som har en økning, er aldersgruppen 50 - 59 år. Her ser vi en oppgang på 36 %. Dette skyldes i all hovedsak de store barnekullene etter 2. verdenskrig. De øvrige aldersgruppene har hatt en svak nedgang.

Sammenlignet med landet som helhet sakker vi mest akterut i aldersgruppen 20 - 29 år. Dette innebærer at man i Nordland relativt sett har hatt større nedgang i antall i denne aldersgruppen, enn landet som helhet. Faktisk ser man at Nordland sakker akterut i de fleste aldersgruppene i arbeidsfør alder. Ser vi ti år fremover i tid, vil andelen eldre ha økt betydelig. Siden disse arbeidstakerne i hovedsak pensjoneres fra jobber i offentlig sektor og primærnæringen vil endringen i sysselsettingstrukturen forsterkes etter dagens trender.

UTVIKLING AV BEFOLKNING 20 - 69 ÅR

Folketall i de bestemte aldersgruppene

Utfordringer:

- Nordland har for liten tilvekst av mennesker i produktiv alder.
- Vi har for lite kompetansekrevende arbeidsplasser å tilby de unge
- Vi gir de unge få insentiver for å komme tilbake etter endt utdanning.

Lønnsnivå

Lønnsnivået i Nordland er nå 87 % av landsgjennomsnittet. Avstanden opp til landsgjennomsnittet er 32.000 kroner. Avstanden har økt hvert år siden 1997.

Hvorfor er dette viktig?

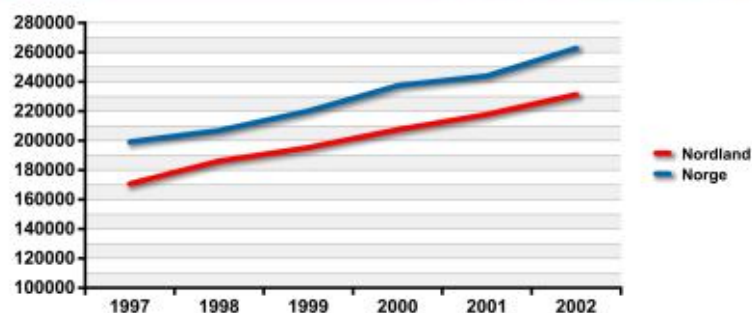
Arbeidstakernes velstandsutvikling sier noe om hvor attraktivt det er å bo i en region, og bestemmer kjøpekraften til innbyggerne. Store forskjeller mellom lønnsnivå i Nordland og andre regioner øker sjansen for fråflytting.

Hvordan gjør vi det i Nordland?

Lønnsnivået er på 87 % av nivået for Norge. Dette betyr at hver innbygger i Nordland har en lønn på 32.000 kroner mindre enn gjennomsnittet for landet under ett. Trenden for lønnsdannelsen i Nordland viser at avstanden opp til gjennomsnittet i Norge øker 1,5 % hvert år.

Forklaringene på lønnsforskjellene er 2 delte. For det første har vi høyt innslag av sysselsatte i offentlig sektor og den store utdannings og omsorgssektoren. Innen utdanning og omsorg er det utstrakt bruk av deltids stillinger som igjen reduserer årsinntekten. For det andre har vi stadig flere sysselsatte innen sektorer som tradisjonelt har lav lønn. Dette sammen med færre arbeidsplasser som stiller krav til høy kompetanse, gir markante utslag på statistikken. Hvis en sammenligner lønnen hos høyt utdannet arbeidskraft i Nordland finner en langt mindre forskjeller mellom Nordland og gjennomsnittet i Norge. Dermed vil flere arbeidsplasser med krav om høy kompetanse skape vekst i både bedriftenes inntekter og befolkningen gjennomsnittsinntekt.

GJENNOMSNIITSLØNN NORDLAND OG NORGE
Tall i kroner

Utfordringer

- Lønnen er markant lavest i varehandel, hotell, restaurant, transport og tele, hvilket også er den dominante arbeidsgiveren for de yngste arbeidstakerne.
- Det er en direkte sammenheng mellom høyt innslag av høyere utdanning i en region og høyt lønnsnivå hos befolkningen.
- Jobbskapingen er i Nordland slik at vi tilbyr de unge deres første jobb i lavtlønnede yrker innen service, varehandel, hotell og restaurant. Ungdom fra Nordland søker i samme grad som ungdom i andre regioner høyere utdanning. Denne gruppen av unge har vi svært mangelfullt tilbud av førstejobber til her i Nordland
- Det er et tankekors at hver gang en bedrift søker etter personell med høy kompetanse er det svært mange som gjerne vil flytte til Nordland.

Arbeidsmarkedet i Nordland

Arbeidsledigheten er nå 5000 personer i Nordland. Vi har en langt lavere økning i arbeidsledighet sammenlignet med landet for øvrig.

Arbeidsledigheten i Nordland er nå om lag 1500 personer høyere enn det et normalnivå skulle tilsi. Ledigheten synker raskere i Nordland enn i landet for øvrig.

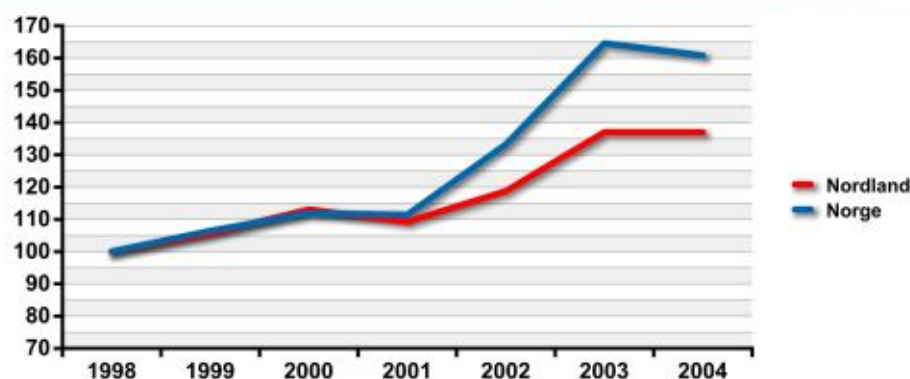

Basert på A-etats arbeidslivsundersøkelse, ble det tidligere i 2004 forventet at arbeidsledigheten skulle synke med 5 % i Nordland. Bedriftene har imidlertid vært langt mer restriktive, og har tatt inn om lag halvdelen av det som var forventet. Bedriftene rapporterer å ha brukt oppgangen til å utnytte ledig kapasitet og ta i bruk mer effektive arbeidsmetoder. Arbeidsplasser tapt i nedgangen fra 2001 er dermed ikke kommet tilbake i takt med økt etterspørsel og produksjon i løpet av 2004.

Aetat melder at selv om endringen i arbeidsledigheten er liten i 2004 er det nå færre som melder seg arbeidsledig. Dette betyr at arbeidsgivere i mindre grad er nødt til å gå til oppsigelser. Det er i tillegg redusert bruk av permitteringer i Nordland fra 2002 frem til høsten 2004. En mer urovekkende trend er at en stadig større andel av de som melder seg ledige ikke har dagpengerettigheter. Dette indikerer at flere og flere av de som melder seg ledige, er nye på arbeidsmarkedet.

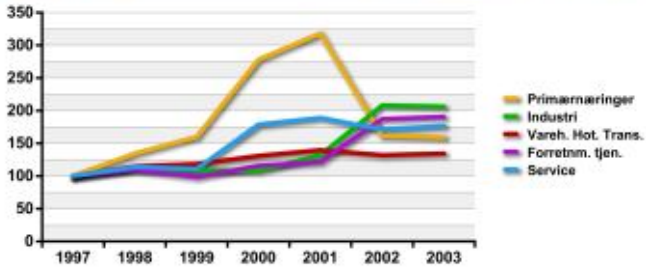
Mangel på arbeidskraft finner vi innenfor fagarbeidere i primærnæring, bygg og anlegg samt industri.

INDEKS ARBEIDSLEDIGHET NORDLAND OG NORGE
Indeks 1998 = 100

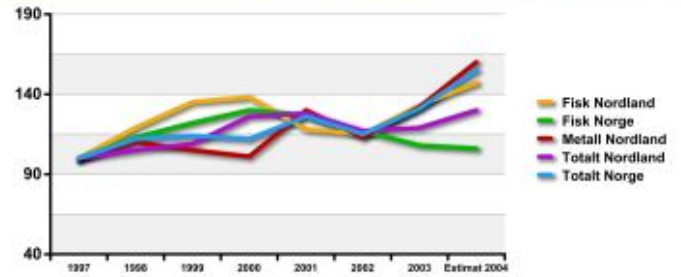
OMSETNING INDEKS NORDLAND ETTER HOVEDNÆRING

Indeks 1997 = 100

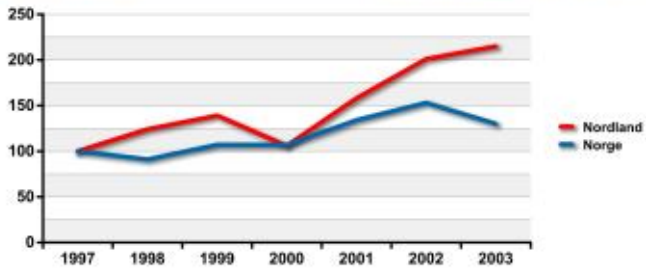
UTVIKLING I EKSPORT

Viktige eksportområder, Nordland og Norge (indeks 1997 = 100)

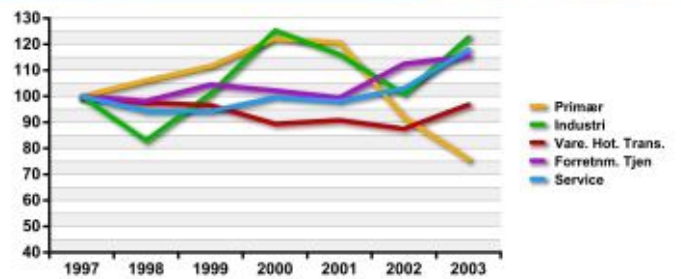
INDEKS KONKURSER OG TVANGSAVVIKLINGER

Indeks 1997 = 100

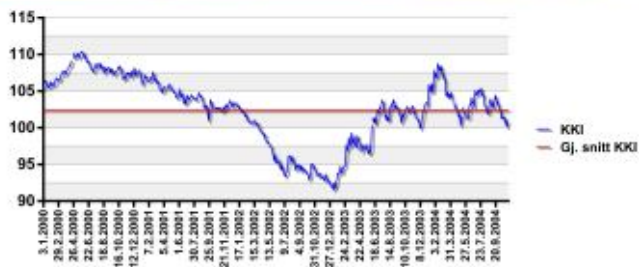
INDEKS SOLIDITET NORDLAND ETTER HOVEDNÆRING

Indeks 1997 = 100

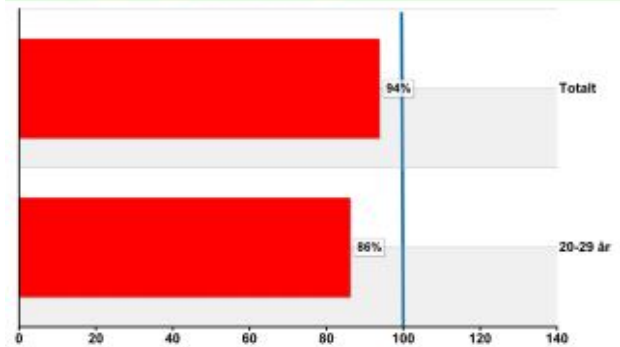
KONKURRANSEKURSINDEKSEN - KKI

Eksportindustriens effektive kronekurs

NORDLAND MOT NORGE, UTVIKLING BEFOLKNINGSVEKST

Vekst i forhold til Norge 1994 - 2004 (Norge = 100)

Indeks Nordland 2004

Nordlands økonomi og samfunnsutvikling

Indeks Nordland 2004 er et resultat av en samlet innsats fra Nordland Fylkeskommune, Innovasjon Nordland, Næringslivets hovedorganisasjon Nordland og Kunnskapsparken Bodø.

FORFATTERE:

Erlend Bullvåg HHB/ KPB
Erik Slørdal Skjemstad/ KPB

PROSJEKTANSVAR:

Kunnskapsparken Bodø
Takk til fagmiljøet Handelshøgskolen i Bodø for innspill og konstruktiv tilbakemelding

STYRINGSGRUPPE HAR VÆRT:

Edvin Kaski, Innovasjon Nordland
Svenn Are Jenssen, Kunnskapsparken Bodø
Jørn Sørvig, Nordland Fylkeskommune
Kurt Jessen Johansson, NHO Nordland
Erlend Bullvåg, HHB/ KPB

KILDER:

NHO Nordland medlemsundersøkelser
Norges Bank infusjonsrapport, konjunkturanalyser
Findexa ASA og Forvalt.no/regnskapsinformasjon
SSB Statistikkbanken, samfunnsinformasjon/ www.ssb.no
A-etat's årlige bedriftsundersøkelse 2004/ www.aetat.no

GRAFISK DESIGN OG FOTO:

MegaphOne AS

TRYKKERI:

Blikk Sentaltrykkeriet, Bodø

